

Aldarull entre militars i civils l'any 1916

Alguns periòdics gironins s'havien fet ressò al llarg de l'any 1916 dels problemes d'ordre que ocasionaven sovint determinats elements pertanyents al cos de l'exèrcit destacat a Girona. En un context general de relacions tenses entre el poder militar i la població civil, els fets succeïts a Girona no foren res més que la punta d'un iceberg que anava molt més enllà del que uns i altres preveïen i que pretenien d'amagar com si es tractés d'un episodi conjuntural.

Enfrontaments a la Rambla de la Llibertat

Ja el dia 18 d'agost el *Diario de Gerona* publica una nota molt lacònica, quasi indesxifrable, en la qual al·ludeix a diversos incidents ocorreguts a la Rambla i el Pont de Pedra, i tot i que no fa esment dels protagonistes, queda ben clar que és una advertència pública del perill que suposa el comportament incívic d'un grup de joves oficials de l'exèrcit aquarterat a Girona.

Com si es tractés d'una premonició, l'endemà mateix es produeix un violent enfrontament entre elements militars i part del públic que assistia a les sardanes de la Rambla, amb un balanç final de 8 ferits entre els civils, 3 d'ells de força gravetat. La condemna de la premsa gironina no es fa esperar, sobretot des de les pàgines del *Diario de Gerona*, portaveu de la Lliga Regionalista i *El Gironès*, òrgan dels nacionalistes. Els diaris no parlen més que d'aquest aldarull, i les plomes més esmolades de la ciutat rivalitzen en explicar-ho amb una prosa inflamada d'indignació.

El fet havia començat la nit del dissabte 19 d'agost, quan a la Rambla s'estaven ballant sardanes enmig d'un nombrós públic, i ben bé al costat, al mig del Pont de Pedra, es produí una primera escaramussa entre un grup de joves civils i un altre d'oficials de la darrera promoció de l'exèrcit. Davant l'intent de detenció d'un jove per part dels militars, es començaren a formar grups dispersos que pretenien anar al Govern Civil per tal de protestar d'aquest abús de poder, quan de sobte esclatà al llarg de tota la Rambla un aldarull en el qual "se vió claramente que varios oficiales, algunos vestidos de paisano, disparaban sus pistolas y asestaban garrotazos, mientras un grupo de sargentos arremetía a sablazos y por parte del público utilizando las sillas y el servicio de los cafés como únicos elementos de defensa se repelía la agresión".

La intervenció de la policia municipal, l'alcalde accidental i diversos regidors aconseguí frenar el conflicte fins a l'arribada al cap de pocs minuts de la Guàrdia Civil. Els regidors parlamentaren fins a les 3 de la matinada amb el Governador Militar, mentre grups de ciutadans molt excitats voltaven per la plaça del Vi fins que, a precís de l'Alcalde, es retiraren a llurs cases.

Ple extraordinari de l'Ajuntament

L'endemà dels fets, l'alcalde accidental fa un ban en català on prega tranquil·litat i confiança en la justícia, i el dilluns a les 10 del matí es reuneix el ple de l'Ajuntament en sessió extraordinària per tal de prendre un acord oficial i demanar responsabilitats pels fets del dissabte. Després de fer lectura dels telegrams tramesos al Ministre de la Governació, es dóna compte de les primeres adhesions rebudes, d'entre les quals destaquen les del Diputat a Corts Marquès de Camps i del Senador Vallès i Pujals.

Finalment es redacta una memòria que és aprovada i que tot seguit es lliura a les autoritats, inclòs el Ministre de Governació. En aquest memorial es fa present el respecte i l'harmonia que secularment hi ha hagut entre civils i militars, s'exonera la ciutat de qualsevol culpa o provocació en l'inici dels fets i es remarca que en els darrers temps algunes festes populars han estat pertorbades per elements de l'exèrcit "que motivaron satisfacciones por parte de los jefes superiores, dadas a la Alcaldía como la más genuina representación de la ciudad".

Aquesta tensió havia augmentat amb la incorporació de nous oficials a la guarnició que anaven per la ciutat provocant els transeünts i cometent tota mena de malvestats i immoralitats. Això havia agreujat les males relacions i "si a ello se añade el vestir grotesco que al presentarse de paisano han usado algunos elementos, que excitando la hilaridad natural creyeron encontrar en ella una provocación, se explica así los primeros choques ocurridos en estos dias. Limitaronse en su principio a frases ofensivas y pésimo gusto cruzadas entre ambas partes, más tarde bofetadas y trompazos pacientemente soportados por los paisanos y llegamos a los sucesos del sábado que revelan claramente por la forma en que se desarrollaron, el número y calidad de los heridos, las armas que exhibieron y dispararon los elementos militares, y alguna de las cuales se incautaron los agentes de la autoridad municipal y hoy estan en poder del Juzgado, que hubo una preparación evidente por parte de estos elementos perturbadores no sospechada ni remotamente por el pueblo de Gerona, al que cogió desprevenido y desarmado en absoluto, ya que no inició agresión alguna, ni pudo repeler la que se le infirió, por no estar preparado con medios adecuados ni poder preveer la acometida de que fué víctima". Es denuncia que si inicialment es tractava d'ofenses d'individus ben coneguts, en els fets del dissabte hi havia participat un grup d'oficials, sergents, assistents i altres militars de diversa graduació.

Finalment, aquest llarg acord municipal del dia 21 d'agost exigia una satisfacció per part de les autoritats militars —reservant-se el dret d'exercitar les accions penals oportunes—, reclamava el suport dels diputats i senadors, decidia trametre els acords al Governador Civil, al Ministre de Governació, al Capità General de la regió i al Ministre de la Guerra, i sufragar les despeses de curació

Els fets ocorreguts a Girona l'any 1916 no foren més que la punta de l'iceberg de les tenses relacions entre el poder militar i la població civil. (Caricatures de la premsa de l'època).

dels ferits en l'aldarull. Mentre l'Ajuntament prenia unànimement aquest seguit d'acords, totes les botigues de Girona tancaven espontàniament durant unes hores per palesar així la seva repulsa dels fets.

Tot esperant satisfacció

Al llarg dels mesos d'agost i setembre "els fets del 19 d'agost" —denominació que fa fortuna aviat— emplenen les planes dels diaris de Girona, adés exigint reparació immediata, adés publicant llargues llistes d'Ajuntaments,

associacions, partits i personalitats que s'adhereixen al dolor i a la indignació de la ciutat.

Destaquen el diari *El Gironès* —que entaula una lluita ferotge amb *El Ejército Español* de Madrid, que defensa els militars—, el *Diario de Girona*, que hi dedica atenció permanent —fins i tot durant el lapse de temps en què Girona viu unes importants eleccions—, *La Veu de Catalunya* de Barcelona, on el gironí Morató i Grau fa una interessant sèrie dedicada als fets, i el també barceloní *El Diluvio*, que la deixa anar a gust: "la prensa madrileña todavía no ha dedicado un comentario a los sucesos de Girona. Si en vez de once trabajadores gerundenses fueran once toreros los heridos ¡cómo llorarían los editoriales y los telegramas de tragedia!". Miquel de Palol, a "Girona i jo", explica també l'aldarull i reporta que un periodista rebec, en Samblancat, va escriure aquells dies en un diari de Barcelona, "Gerona, tienes nombre de mujer".

Durant uns dies s'espera una ràpida satisfacció a l'ofensa, sobretot després de les promeses del Capità General, però al cap de poc hom veu que tot es limitarà al trasllat fora de Girona de dos significats oficials. Mentrestant, el Governador Civil adverteix la premsa per tal que s'abstingui en endavant de parlar dels fets del 19 d'agost, i des de Barcelona Eugeni d'Ors proposa que tot Catalunya faci sentir, com sigui, el seu suport a Girona.

A mitjan octubre els diputats Marcel·lí Domingo i Ventosa i Calvell fan un prec al govern exigint justícia. Ambdues intervencions, publicades a la premsa gironina, incideixen en la gravetat dels fets i en la unanimitat en la seva condemna per part de totes les forces polítiques i socials de la ciutat.

En la seva resposta a les Corts de Madrid, el Ministre de Governació nega la versió dels diputats catalans i culpa de tot l'enrenou a qüestions de faldilles: "Su señoría no me negará que en sitios donde hay Academias militares y en sitios donde hay guarnición numerosa, el diablo del amor anda suelto y produce antagonismos y disensiones entre las fuerzas militares y el elemento civil..."", o bé argumenta que "fue una noche de fiesta, de algarada, de alegría, y allí sucedió la colisión entre un oficial y un mozo más o menos interesado en que el oficial no se acercara a determinada señora".

Altrament, el Ministre de la Guerra tampoc no ho veu tan greu: "una bofetada, un disgusto, un jaleo, y eso suele terminar, al cabo de cierto tiempo, con que unos y otros beben una copa de champagne y se dan un abrazo. Esto es lo que sucedió en Girona". Òbviament, al cap d'un temps ja no es va parlar oficialment més de l'assumpte.

RAMON ALBERCH I FUGUERAS